

คู่มือ
มหัศจรรย์
สื่อสร้างสรรค์
ในศูนย์พัฒนา
เด็กเล็ก

สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การสร้างเสริมสุขภาพ

มูลนิธิส่งเสริมเด็กไทย
สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน

วัฒนธรรมการอ่าน
แผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน
Reading Culture Promotion Program

แผนงานสื่อศิลปวัฒนธรรม
สร้างเสริมสุขภาพ

คู่มือมทศวรรษยี่สิบสร้างสรรคในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

พิมพ์ครั้งที่ 1 : สิงหาคม 2560 จำนวน 600 เล่ม

บรรณาธิการ : เข็มพร วิรุณราพันธ์

กองบรรณาธิการ : สุดใจ พรหมเกิด, อัสสร เสถียรทิพย์, ลักษณ์มี คงลาภ

ฝ่ายศิลป์/ออกแบบรูปเล่ม : ธาณี พรชัยพูลทวี, พรเทพ หลักแหลม

จัดพิมพ์ : แผนงานสื่อศิลปวัฒนธรรมสร้างเสริมสุขภาพ

แผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน

สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน

ได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

พิมพ์ที่ : บริษัท สุพีเรียพริ้นติ้งเฮาส์ จำกัด

คำนำ

มัทศจารย์สื่อสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

เด็กปฐมวัย (0-6 ปี) ถือเป็นวัยมหัศจรรย์ของชีวิต เป็นช่วงสร้างรากฐานที่สำคัญมากของชีวิต ร่างกายและสมองของเด็กเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว พัฒนาการการเรียนรู้และการสร้างบุคลิกภาพ ในอนาคตเกิดขึ้นในช่วงนี้ เด็กจะเป็นอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับการเล่นในวัยนี้เป็นอย่างมาก เหมือนกับการวางอิฐก้อนแรกที่บ้านคง ก็จะเป็นฐานที่แข็งแรงให้กับการพัฒนาในช่วงวัยต่อไป จนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สามารถยืนหยัดเท่าทันการเปลี่ยนแปลง ความหลากหลาย ความท้าทายของสังคม และของโลก เด็กวัยนี้จึงต้องได้รับโอกาสในการพัฒนารอบด้านทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญา โดยได้เรียนรู้จากประสาทสัมผัส สำรวจสิ่งรอบตัว เล่น ค้นคว้า ค้นพบ คิดแก้ปัญหา เลือก ตัดสินใจ ใช้ภาษาสื่อความหมาย คิดริเริ่มสร้างสรรค์ เรียนรู้การรับผิดชอบ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข การตระหนักถึงสถานการณ์ดังกล่าว และเห็นว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) เป็นหน่วยที่สำคัญของการส่งเสริมดูแลเด็กปฐมวัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยแผนสนับสนุนโครงการเปิดรับทั่วไปและนวัตกรรม (สำนัก 6) ร่วมกับสำนักสร้างเสริมวิถีชีวิตสุขภาวะ (สำนัก 5) ซึ่งร่วมดำเนินงานโดย 3 แผนงานคือ แผนงานสื่อสร้างสุขภาวะเยาวชน (สสย.) แผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน และแผนงานสื่อศิลปวัฒนธรรมสร้างเสริมสุขภาพ ได้สนับสนุนโครงการมัทศจารย์สื่อสร้างสรรค์ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อส่งเสริมให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั่วประเทศ ได้ใช้กระบวนการกิจกรรมสื่อและพื้นที่สร้างสรรค์ อันเป็นเครื่องมือพัฒนาการเรียนรู้ตามช่วงวัยของเด็กเล็ก รวมทั้งการปลูกฝังการเป็นพลเมือง การสร้างเด็กที่มีสุขภาวะทุกด้าน และเป็นคนที่ “คิดได้ คิดเป็น” สามารถเริ่มตั้งแต่วัยนี้ โดยผู้ใหญ่ต้องเข้าใจและช่วยสนับสนุน สร้างปัจจัยแวดล้อมด้านสื่อ และพื้นที่สร้างสรรค์สร้างภูมิภายใน โดยใช้ภูมิปัญญาและการมีส่วนร่วมของชุมชน คู่มือเล่มนี้ รวบรวมความรู้พื้นฐานที่สำคัญ เกี่ยวกับแนวคิด แนวทางการสร้างพัฒนาการเด็กด้านต่างๆ กระบวนการและกิจกรรมด้านสื่อ และพื้นที่สร้างสรรค์ ตัวอย่างที่น่าสนใจในหลายพื้นที่ คุณครู ผู้ดูแลเด็กเล็ก รวมถึงผู้ปกครอง ควรได้อ่าน เพื่อนำประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย

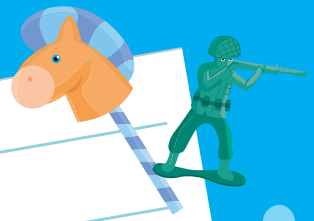
เข้มพร วิรุณราชพันธ์

บรรณาธิการ

สารบัญ

วัยทองของการสร้างรากฐานชีวิต	3
มหัศจรรย์แห่งสมอง	5
พัฒนาการเด็กแต่ละช่วงวัย	11
อาหาร	16
กิจกรรมทางกาย	20
3D พัฒนาเด็ก	33
มหัศจรรย์แห่งการอ่าน	38
ปัจจัยความสำเร็จ ศพด.	51
ตัวอย่างพื้นที่ที่ดี	53

วัยทองของการสร้างรากฐานชีวิต

เด็กปฐมวัย (0-6 ปี)

เป็นสิ่งมหัศจรรย์ของธรรมชาติที่จะสร้างโลกแห่งอนาคต
เป็นวัยทองของการสร้างรากฐานชีวิตที่สำคัญ
เนื่องจากร่างกายและสมองของเด็กเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว
เป็นระยะที่เกิดการเรียนรู้มากที่สุดในชีวิต
เป็นช่วงพัฒนาการที่สำคัญที่สุดที่จะก่อตัวเป็นบุคลิกภาพ
ในอนาคต การเลี้ยงดู การเรียนรู้ การสำรวจสิ่งรอบตัว เล่น
ค้นคว้า ค้นพบ คิดแก้ปัญหา เลือกตัดสินใจ ใช้ภาษาสื่อความหมาย
การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น
คือสิ่งที่เด็กต้องได้รับการพัฒนาให้ครบรอบด้าน
ทั้งร่างกาย สังคม อารมณ์และสติปัญญา

ไม่ว่าคุณจะเป็นพ่อแม่ คุณครู หรือผู้ดูแลเด็ก การได้เลี้ยงดูเด็ก หรือเป็นส่วนหนึ่งในการดูแลเด็ก เล็กๆ ไปจนถึงเมื่อเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เป็นบทบาทสำคัญที่สุดสิ่งหนึ่งในชีวิตของเรา แต่หลายคนกลับไม่ได้มีเป้าหมาย ไม่คิดว่าเรากำลังอยากเห็นเด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่แบบไหนในอนาคต คนส่วนใหญ่เลี้ยงดูเด็กจากประสบการณ์ของตัวเองและจากสัญชาตญาณ หรือใช้ประสบการณ์ในวัยเด็กของเราเอง ถ่ายทอดไปสู่อุบัติโดยไม่รู้ตัว ซึ่งบางครั้งก็อาจเป็นประสบการณ์ด้านลบที่เราเคยประสบมา เราอยากเห็นเด็กที่เราดูแล เติบโตเป็นอย่างไรเมื่อเขามีอายุ 20 ปี.... เป็นคำถามที่มีความสำคัญมาก ลองเขียนดู ว่าท่านหวัง อยากให้เด็กเล็กๆที่ท่านดูแลอยู่ มีลักษณะอย่างไรเมื่อเขาอายุ 20 ปี เช่น

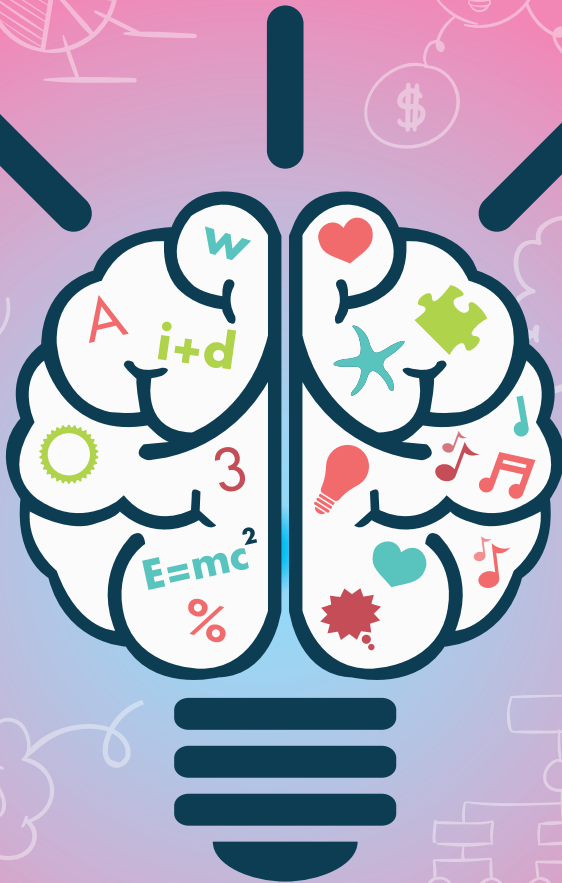
- เป็นคนที่มีสุขภาพแข็งแรง
- แก้ปัญหาได้ดี
- สื่อสารได้ดี
- มีความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัว คนรอบข้าง
- แยกแยะถูกผิดได้
- มีความรับผิดชอบ
- ซื่อตรงและรักศักดิ์ศรีของตนเอง
- มั่นใจในตนเอง
- มีความพากเพียรที่จะเอาชนะความยากลำบากต่างๆ
- มีความสามารถที่จะคิดอะไรได้เอง
- เข้าใจความรู้สึกและเคารพศักดิ์ศรีของผู้อื่น
- รักความยุติธรรม
- ไม่ใช้ความรุนแรง
- ฯลฯ

การพัฒนาเด็กที่มีประสิทธิภาพ ควรมุ่งมองเป้าหมายระยะยาวว่าอยากเห็นเด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่เช่นไร และวางรากฐานที่มั่นคงในแต่ละช่วงวัย โดยมีฐานคิดอยู่ที่การให้เด็กเกิดการเรียนรู้ผ่านการเล่นและกิจกรรมในชีวิตประจำวันและกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆที่ผู้ใหญ่เป็นคนออกแบบ ผู้ใหญ่จึงต้องมีการวางแผน เพื่อใช้วิธีการที่มีประสิทธิภาพ และการหาทางแก้ปัญหาที่ใช้ได้ผลจริง

ดังนั้น จึงต้องปฏิบัติต่อเด็กในฐานะผู้ที่กำลังเรียนรู้ โดยปราศจากความรุนแรงและให้ความเคารพในศักดิ์ศรีของเด็ก เป็นแนวทางที่ช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จ และสนับสนุนการเติบโตของเด็กอย่างเต็มที่ ในยุคศตวรรษที่ 21 เรากำลังเผชิญกับสถานการณ์สังคมและโลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เด็กที่จะเติบโตขึ้นในยุคสมัยใหม่ จึงมีความท้าทายมากมายที่รออยู่ พ่อแม่และผู้ดูแลเด็กจึงต้องเข้าใจวิถีพัฒนาการระบบการเรียนรู้ของเด็ก เลี่ยงลูกศตวรรษที่ 21 ให้คิดได้ คิดเป็น เพื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่มีความซับซ้อนมากขึ้นเรื่อยๆ ในขณะที่เดียวกันสังคมก็ต้องการผู้ใหญ่ที่มีความเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นและมีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมให้ก้าวหน้าและเป็นประชาธิปไตยด้วย เป้าหมายระยะยาวต้องอาศัยเวลาที่จะทำให้สำเร็จ แต่มันคือหัวใจของการเลี้ยงดูเด็ก และต้องเริ่มตั้งแต่ยังเล็ก“การสร้างคนที่ตื่นรู้” คือการเดินทางที่มีเป้าหมายระยะยาว ต้องเตรียมตัวให้พร้อม เตรียมปัจจัยแวดล้อมให้เกื้อหนุน มหัศจรรย์สื่อสร้างสรรค์ในศูนย์เด็กเล็ก เป็นกระบวนการหนึ่งที่จะสร้างปัจจัยแวดล้อมที่สร้างสรรค์

สมอง

STRATEGY

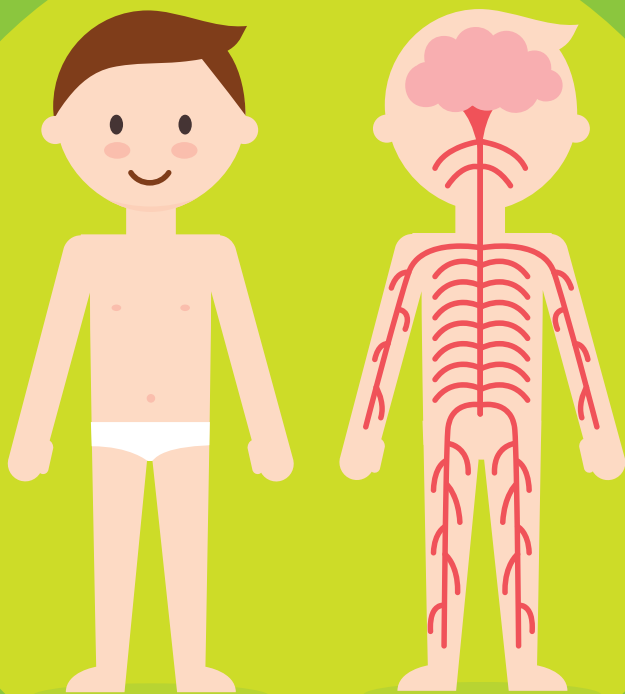
IDEA

IDEAS

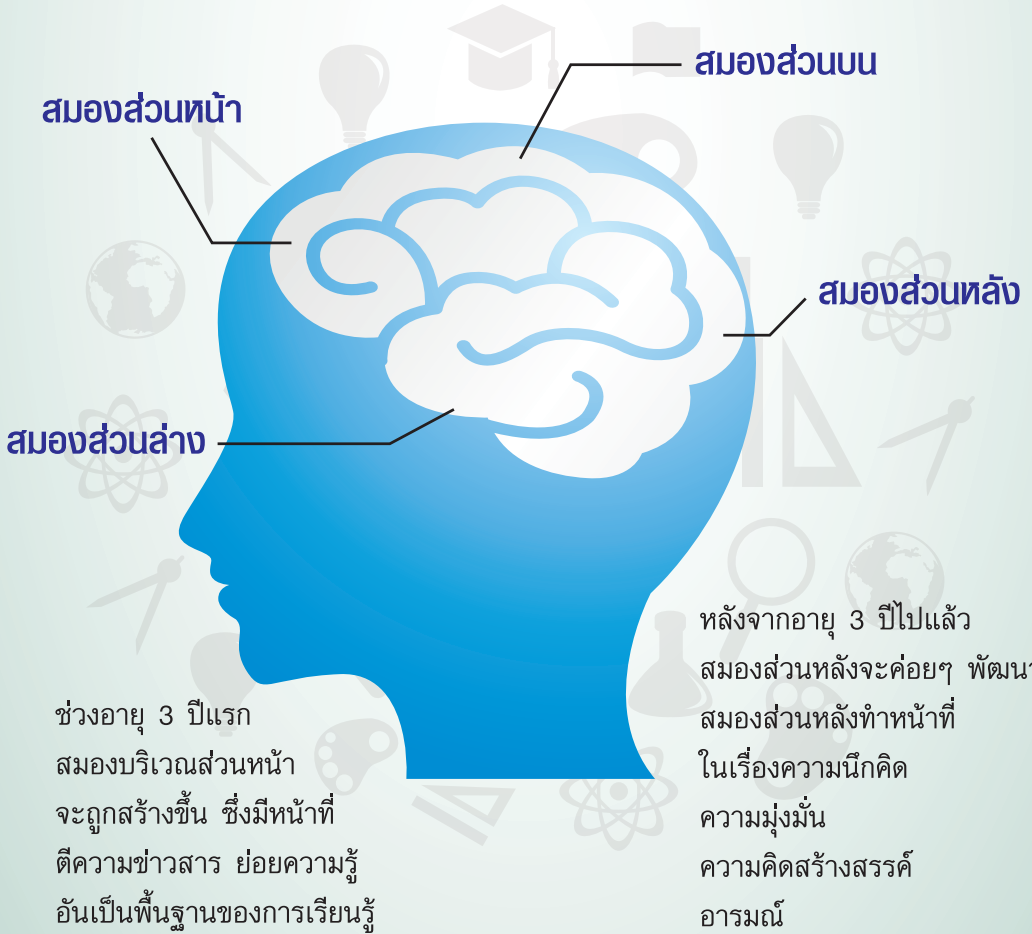
สมองของเด็ก 0-6 ปี

สิ่งมหัศจรรย์แห่งชีวิต

อวัยวะทุกส่วนของคนเราล้วนมีความสำคัญ แต่อวัยวะที่ควบคุมการทำงานของอวัยวะอื่นๆ ในร่างกายนั้นคือสมอง สมองทำหน้าที่เป็นผู้จัดการ คอยสั่งการไปยังอวัยวะส่วนต่างๆ ให้ทำงานตามหน้าที่ เป็นความสัมพันธ์ที่น่าทึ่งของช่วงวัยและสมองตั้งแต่แรกเกิดจนอายุ 6 ปี หรือที่เรียกว่า “ปฐมวัย” ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สำคัญที่สุดของชีวิต สมองของคนเราที่พัฒนามากที่สุด โดยจะพัฒนาถึง 80% เราจึงถือว่าช่วงวัยนี้เป็นความมหัศจรรย์ของมนุษย์

ส่วนประกอบของสมอง

โครงสร้างพื้นฐานของสมอง

ธัลลามัส Thalamus

ควบคุมเรื่องอุณหภูมิ
การหลับ-ตื่น ความเครียด
คัดกรองสัญญาณประสาท
แล้วเชื่อมต่อไปยัง
สมองส่วนบน

อมิกดาลา Amygdala

อยู่ตรงปลายของฮิปโปแคมปัส
ทำหน้าที่เกี่ยวกับอารมณ์โดยตรง
และเชื่อมโยงกับส่วนของ
การสร้างความหมายในฮิปโปแคมปัส

ก้านสมอง Brain Stem

สมองส่วนแรกสุดที่พัฒนา
ในช่วงของการปฏิสนธิ
ทำหน้าที่ควบคุมการเคลื่อนไหว
ของร่างกาย การหายใจ
การย่อยอาหาร
และการเต้นของหัวใจ

เปลือกหุ้มสมอง Cerebral Cortex

เป็นสมองที่มีความซับซ้อนมาก มีหน้าที่
จัดการด้านภาษา ถอดรหัสหรือสัญลักษณ์
เช่น การมองเห็น การได้ยิน ฯลฯ
ระบบของเปลือกสมองหนึ่งๆ จะมีหน้าที่
เชื่อมโยงกับงานสมอง และระบบลิมบิก

คอร์ปัส แคลโลซัม Corpus Callosum

ส่วนที่เชื่อมสมองซีกซ้าย
และสมองซีกขวา

Limbic Area

ระบบลิมบิก Limbic System

หรือสมองชั้นใน บางคนเรียก
สมองในส่วนนี้ว่าเป็น
สมองอารมณ์ ความรัก
(Emotional Area)
ประกอบด้วย 3 ส่วนใหญ่ๆ
- ธัลลามัส (Thalamus)
- ฮิปโปแคมปัส (Hippocampus)
- อมิกดาลา (Amygdala)

ฮิปโปแคมปัส Hippocampus

ทำหน้าที่เกี่ยวกับความจำส่งต่อ
ไปไว้ในคลังความจำระยะยาว
สมองส่วนนี้จะนำสิ่งที่ได้เรียนรู้
เปรียบเทียบกับประสบการณ์
ที่สั่งสมมาเป็นกระบวนการสร้าง
ความหมายของมนุษย์นั่นเอง

หน้าที่ของสมองซีกซ้ายและซีกขวา

สมองซีกซ้าย

การมองเป็นส่วนๆ
เป็นขั้นตอน เป็นลำดับ

การคิดวิเคราะห์

คำพูด

คณิตศาสตร์

ตัวเลข

การคำนวณ

การใช้ความเป็นเหตุเป็นผล
(ตรรกะ)

ภาษาที่เป็นตัวอักษร
คำศัพท์ ไวยากรณ์

สมองซีกขวา

การมองเห็นภาพรวม
มองเป็นภาพ

จินตนาการ
ความรู้สึก
อารมณ์ขัน

ภาพ มิติ
รูปทรง

จังหวะ
ดนตรี
ท่วงทำนอง

ศิลปะ การใช้ท่าทาง
การแสดงออกทางสีหน้า

การใช้ความคิดสร้างสรรค์
การคิดไม่เป็นขั้นตอน
ไม่เป็นลำดับ

การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นพื้นฐาน (Brain-Based Learning: BBL)

คือ การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการของสมองแต่ละช่วงวัย โดยเชื่อว่าโอกาสของการเรียนรู้ที่สำคัญอยู่ระหว่างแรกเกิดถึงประมาณ 6 ขวบ

การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นพื้นฐาน มีประโยชน์ต่อการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะพัฒนาการทางร่างกาย และกระตุ้นกระบวนการเรียนรู้ของสมอง

พัฒนาการเด็ก แต่ละช่วงวัย

พัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กปฐมวัย

1. พัฒนาการด้านร่างกาย

2. พัฒนาการด้านอารมณ์ สังคม และจิตใจ

3. พัฒนาการด้านสติปัญญา

1. พัฒนาการด้านร่างกาย

อายุ 3-4 ปี

- เดินขึ้นบันไดสลับเท้าได้
- วิ่งแล้วหยุดได้โดยไม่ล้ม
- ใช้กรรไกรมือเดียวได้
- วาดและระบายสีอิสระได้

อายุ 4-5 ปี

- กล้ามเนื้อเริ่มประสาน
- เดิน วิ่ง กระโดดได้ดี
- กระฉับกระเฉง ไม่ชอบอยู่เฉย
- ตัดกระดาษเป็นเส้นตรงได้

อายุ 5-6 ปี

- เดินขึ้นลงบันไดสลับเท้าได้
อย่างคล่องแคล่ว
- ใช้กล้ามเนื้อเล็กได้ดี เช่น
ติดกระดุม ผูกเชือกทรงเท้าได้
- ยึดตัวคล่องแคล่ว

2.พัฒนาการด้านอารมณ์ สังคม และจิตใจ

อายุ 3-4 ปี

- พอใจคนที่ตามใจ
- ชอบที่จะทำให้ผู้ใหญ่พอใจ และชอบที่ได้คำชม
- ช่วยตนเองได้
- ชอบเล่นแบบคู่ขนาน เล่นของชนิดเดียวกัน แต่ต่างตนต่างเล่น

อายุ 4-5 ปี

- มีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น
- ชอบท้าทายผู้ใหญ่
- ต้องการให้มีคนฟัง คนสนใจ
- สนใจผู้อื่น
- ชอบเล่นบทบาทสมมติ
- ชอบเล่นเป็นกลุ่ม

อายุ 5-6 ปี

- อายง่าย
- ยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางน้อยลง
- ชอบเล่นกับเด็กอื่นๆ
- ช่วยตัวเองได้
- ชอบสร้างความพอใจให้ผู้อื่น
- ชอบแสดงออกและทำสิ่งที่ถูกต้อง เพื่อให้ผู้ใหญ่ชมเชย

3.พัฒนาการด้านสติปัญญา

อายุ 3-4 ปี

- สนใจนิทานและเรื่องราวต่างๆ
- สมาธิสั้นเนื่องจากอยากรู้อยากเห็นทุกอย่างรอบตัว
- ชอบทนาย “ทำไม” ตลอดเวลา
- ร้องเพลงง่ายๆ แสดงท่าทางเลียนแบบ
- พูดประโยคยาวขึ้น แต่ยังคงคิดสิ่งที่เป็นนามธรรมไม่ได้

อายุ 4-5 ปี

- เปรียบเทียบได้
- เรียงลำดับเหตุการณ์ได้
- เริ่มเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม
- ชอบถาม “ทำไม” เนื่องจากเริ่มเรียนได้แล้ว
- เข้าใจความเป็นเหตุเป็นผล
- พูดเป็นประโยคได้

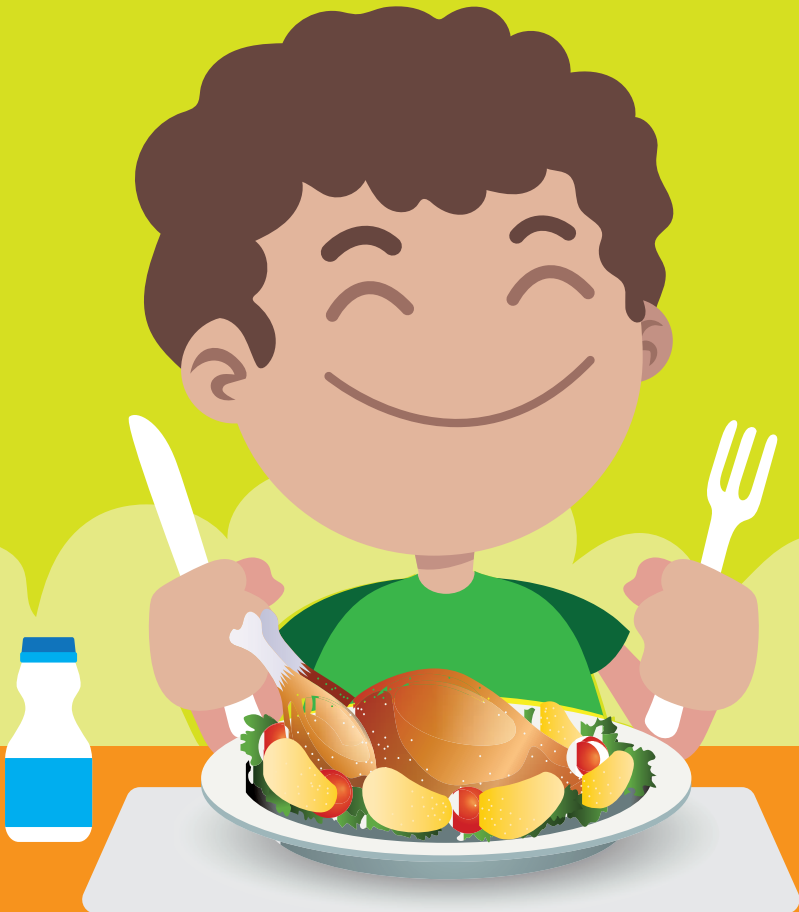

อายุ 5-6 ปี

- พูดเป็นประโยคได้ยาวขึ้น
- รู้คำศัพท์มากขึ้น
- ร้องเพลง ท่องคล้องจองได้
- บอกชื่อ นามสกุล ของตนเองได้
- นับ 1-20 ได้
- บอกความแตกต่างของกลิ่น สี เสียง รส รูปร่าง และ จัดหมวดหมู่สิ่งของได้

อาหาร

อาหารมีผลต่อพัฒนาการของสมอง

การทำงานของสมองต้องการพลังงาน ถ้าเด็กรับประทานอาหารน้อยไม่ได้สัดส่วนก็จะทำให้เขาได้รับพลังงานไม่เพียงพอต่อการทำงานของสมอง อาหารที่มีผลต่อสมองโดยตรง ก็คงเป็นอาหารหลักที่เด็กรับประทานโดยทั่วไป ไม่จำเป็นต้องใช้อาหารเสริมหรือสร้างเสริมอะไรเป็นพิเศษ ขอแต่เพียงว่าให้เขารับประทานอาหารได้อย่างพอเหมาะ มีจำนวนของหมู่อาหารที่รับประทานอย่างเพียงพอ หรือบางท่านอาจจะแนะนำในเรื่องของอาหารบางชนิดที่จะช่วยในเรื่องของพัฒนาการทางสมองมากขึ้น เช่น ในเรื่องของเนื้อปลาซึ่งมีสารโอเมกา 3 ที่จะช่วยในเรื่องพัฒนาการทางสมอง ควรส่งเสริมหรือสนับสนุนให้เด็กได้รับประทานอาหารที่มีความหลากหลาย แล้วก็มีจำนวนของอาหารที่พอเหมาะ

ที่มา : พญ. พรรณพิมล หล่อตระกูล .

พัฒนาการทางสมองของเด็ก <http://www.Kidsradioclub.or.th> : สืบค้น 21 เมษายน 2560.

อาหาร

อาหารสำคัญกับการเติบโตของเด็กให้สมดุล

- เด็กที่อ้วนเกินไป จะมีความเสี่ยงต่อโรคอ้วน โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจและหลอดเลือด
- เด็กได้รับอาหารไม่เพียงพอ จะทำให้เด็กมีพัฒนาการช้ากว่าวัย สติปัญญาต่ำ รูปร่างเตี้ยแคระแกร็น

ทารกและเด็ก ที่ไม่ได้รับอาหารตามวัยในช่วง 2 - 3 ปีแรก
จะมีส่วนสูงเตี้ยกว่าเกณฑ์ ภูมิคุ้มกันร่างกายไม่ดี
เชื้อโรคเข้าสู่ร่างกายได้ง่าย และเสียชีวิตได้

เพื่อพัฒนาเด็กไทยมีโภชนาการสมวัย

- ดวงใจที่ 1** จัดอาหารมื้อกลางวันและอาหารว่างไม่เกิน 2 มื้อต่อวัน
- ดวงใจที่ 2** จัดอาหารครบ 5 หมู่ แต่ละหมู่ให้หลากหลายเป็นประจำทุกวัน
- ดวงใจที่ 3** ให้เด็กดื่มนมรสจืดวันละ 1-2 แก้ว
- ดวงใจที่ 4** ฝึกให้กินผักผลไม้จนเป็นนิสัย
- ดวงใจที่ 5** จัดอาหารว่างที่มีคุณภาพ
- ดวงใจที่ 6** ฝึกให้กินอาหารรสชาติไม่หวานจัด มันจัดและเค็มจัด
- ดวงใจที่ 7** อาหารต้องสะอาดและปลอดภัย
- ดวงใจที่ 8** ดื่มน้ำสะอาด หลีกเลี่ยงเครื่องดื่มปรุงแต่งรสหวานและน้ำอัดลม
- ดวงใจที่ 9** ฝึกวินัยการกินอย่างเหมาะสมตามวัยจนเป็นนิสัย
- ดวงใจที่ 10** เติมอาหารใจ ด้วยการเล่นกับเด็ก สร้างความผูกพัน หมั่นติดตามการเจริญเติบโตและการพัฒนาการ

กิจกรรมทางกาย

กิจกรรมทางกาย

(Physical Activity : PA)

เป็นกิจกรรมเพื่อสุขภาพและเพื่อส่งเสริมพัฒนาการ โดยเฉพาะเด็กปฐมวัย ทั้งนี้เพราะเด็กจะเกิดการเรียนรู้จากการเล่น โดยอาศัยกิจกรรมเคลื่อนไหวร่างกาย การเลือกกิจกรรม การเคลื่อนไหวร่างกาย เพื่อเป็นสื่อในการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์สังคม ตลอดจนสติปัญญาของเด็ก

วัยแรกเกิดถึง 5 ปี เป็นช่วงวัยที่อยู่ระหว่างการมีพัฒนาการทางกลไกการเคลื่อนไหว (Motor Development)

กิจกรรมทางกายที่เหมาะสมในช่วงวัยนี้ จึงต้องเป็นกิจกรรมที่ได้รับการออกแบบให้ส่งเสริมพัฒนาการด้านการเคลื่อนไหวพื้นฐาน(Fundamental Movement) ของเด็กเล็ก ได้แก่ กิจกรรมการเดิน การทรงตัว การวิ่ง กระโดด ปีนป่าย ขว้างปา

ประโยชน์กิจกรรมเคลื่อนไหว

- พัฒนาการของระบบกล้ามเนื้อโครงร่าง

1

2

- พัฒนาการเคลื่อนไหว

- พัฒนาการประสานสัมพันธ์ของระบบอวัยวะต่างๆ ที่ช่วยในการทรงตัว

3

4

- พัฒนาการด้านบุคลิกภาพของเด็กในอนาคต

สิ่งที่ควรคำนึงถึง

ในการออกแบบกิจกรรมทางกายสำหรับเด็กปฐมวัย

- คำนึงถึงพัฒนาการของเด็กในช่วงวัยต่างๆ
 - มีความสนใจ
 - มีความปลอดภัย
 - ประหยัดค่าใช้จ่าย

การสร้างเสริมกิจกรรมทางกาย

ความแข็งแรง ความแข็งแรงของเด็กปฐมวัย เกิดจากการใช้กล้ามเนื้อที่เหมาะสม มีการออกกำลังกายตามสภาพร่างกายและอายุ ซึ่งก็หมายถึง “การเล่น” ของเด็ก

การเล่นสำคัญอย่างไร

ธรรมชาติของเด็กทุกคนต้องการเล่น และเล่นอย่างอิสระ การเล่นจึงเป็นชีวิตจิตใจของเด็ก เด็กสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ จากการเล่น ทั้งตามธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่อยู่ล้อมรอบการเล่น เป็นสิ่งที่เด็กพอใจ อิสระ สุขใจ ได้สนุก ร่าเริง เด็กจะได้อัจฉริยะช่วยเหลือตัวเอง สามารถปรับตัวและเปลี่ยนแปลงความคิด ความเข้าใจสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นจริงรอบๆ ตัว ให้เป็นผู้ที่มีความสามารถที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

การเล่นส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก

- การเล่นส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม ทำให้เด็กมีเหตุผล รู้จักการอยู่ร่วมกับผู้อื่น มีการให้อภัย ฝึกการให้ รู้จักความสามัคคี ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม รู้จักเสียสละ ฝึกให้ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักรอคอย อดทน มีความพอใจ และยอมรับความจริง ปรับตัวให้เข้ากับสังคม ทำให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

- การเล่นส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญา ทำให้เด็กมีการสังเกต ค้นคว้า สำรวจ ทดลอง เลียนแบบ ทำให้เด็กมีทักษะ ช่วยพัฒนาประสาทสัมผัสการรับรู้ และการเคลื่อนไหว

- การเล่นช่วยให้เด็กได้เข้าใจ ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

- การเล่นเป็นการเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก

ยังเล่นยังโต

ผลวิจัยทางการแพทย์ยืนยันว่า การเล่น
ทำให้เด็กฉลาด แข็งแรง อารมณ์ดี มีเพื่อน

แก้ปัญหาเป็น

ขณะเล่น เด็กจะมีโอกาสเรียนรู้
และเผชิญปัญหาอุปสรรค
ทำให้มีทักษะการแก้ปัญหา

มีความคิดสร้างสรรค์

การเล่นเสมือนการทดลอง
เด็กๆเกิดการคิดค้นสิ่งใหม่
ฝึกทักษะคิดอย่างกว้างไกล

การเรียนรู้ดีขึ้น

เมื่อได้เล่น คลื่นสมองและประสาท
จะถูกกระตุ้น เด็กจะมีความสุข
สนุกสนานในการเรียนรู้
จึงดีกว่าการอยู่นิ่งๆ

เรียนรู้การอยู่ร่วมกับคนอื่น

การเล่นเป็นกลุ่มทำให้
เข้าใจคนอื่น รู้จักปรับตัว
ยอมรับความหลากหลาย

ร่างกายแข็งแรง

การใช้แขนขาขยับไปมา
ทำให้กล้ามเนื้อแข็งแรง
คล่องแคล่ว

มีความเชื่อมั่นและภูมิใจในตนเอง

เมื่อเด็กเล่นและทำอะไรได้สำเร็จ เด็กจะรู้สึก
ตัวเองมีคุณค่า รู้สึกพึงพอใจและมั่นใจในตนเอง

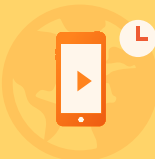

เด็กผูกพันกับธรรมชาติและชุมชน

การเล่นในสนามทำให้เด็กได้ผูกพันกับธรรมชาติ
การออกนอกบ้านพบปะผู้คน และได้เรียนรู้
วัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้เด็กผูกพันกับชุมชนมากขึ้น

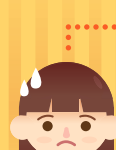
ข้อมูลจาก Childwise สถาบันวิจัยด้านเด็กและวัยรุ่นของอังกฤษ

เด็กทั่วโลก
ใช้เวลากับสื่อ
6-8
ชม./วัน

สายตาสั้น
เพิ่มขึ้น
30%

- ร่างกายไม่แข็งแรง
- มีโอกาสเป็นโรค
หัวใจสูงกว่า
- มีพัฒนาการล่าช้า

เสี่ยงต่อการเป็นโรคสายตาที่ใช้คอมพิวเตอร์เป็นเวลานาน
(CVS หรือ Computer Vision Syndrome)

www.childmedia.net

“ ออกมาเล่นกันวันละ 60 นาที ”

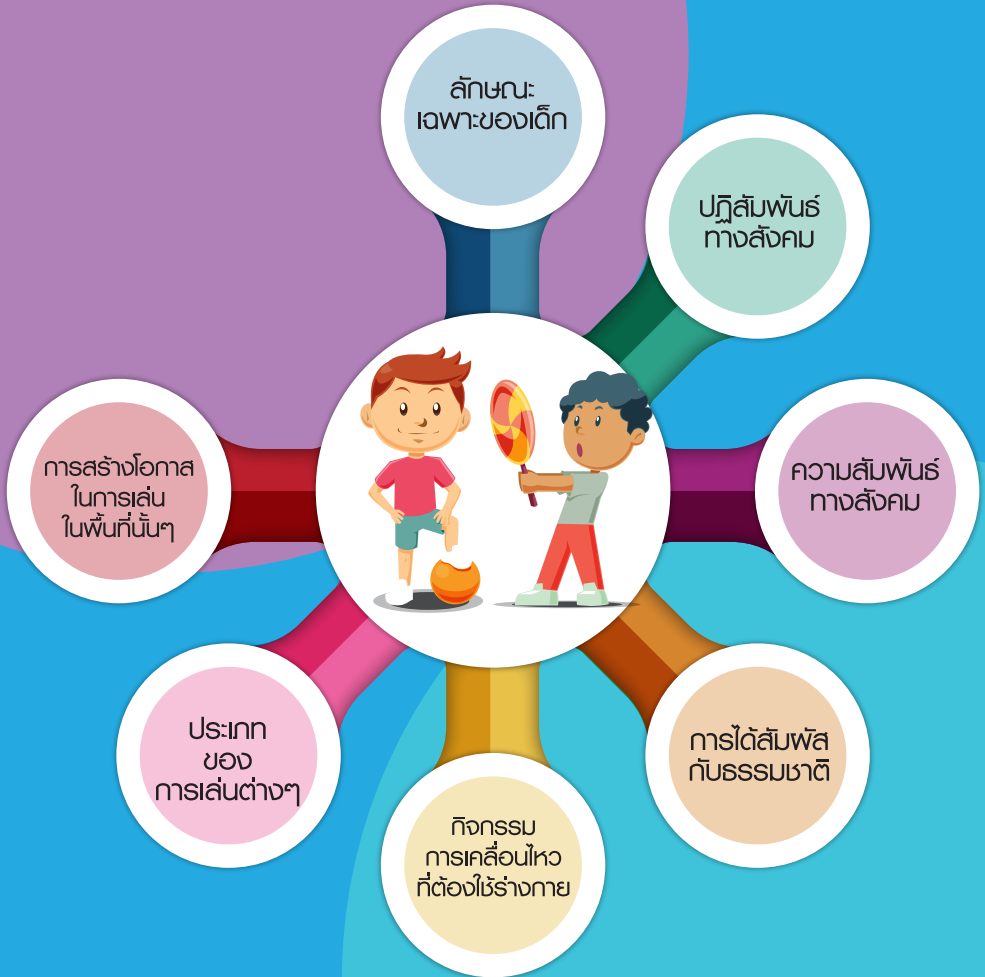
กระบวนการในการพัฒนาพื้นที่เล่นสำหรับเด็กๆ

ที่มา : ปวณิศรา จุนทวีเทศ และ กรรณารณณ์ สอนสมฤทธิ (บรรณาธิการ) (2552)
เล่น...เพื่อสร้างโลกเป็นสุข หน้า 14

ธรรมชาติและความต้องการในการเล่นของเด็ก

โลกการเล่นของเด็กๆ ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมของเด็ก เด็กต้องการพื้นที่ และเวลาสำหรับการเล่น ความพร้อมของเด็กที่จะเล่นขึ้นอยู่กับ

สิ่งแวดล้อมที่ดี มีผลต่อการเล่นของเด็ก

พื้นที่เล่น ไม่ใช่แค่สนามเด็กเล่น แต่หมายรวมถึง พื้นที่หรือที่ที่หนึ่งที่เราพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับเด็ก ให้เด็กได้เล่นอย่างอิสระและสร้างสรรค์ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่เล็ก ใหญ่ กว้างหรือแคบ ในบ้าน อาคาร ในห้อง ในโรงเรียน ที่ว่างในชุมชนหรือพื้นที่ว่างใต้ทางด่วน

พื้นที่เล่นที่ดีมาจากการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เด็กได้มีประสบการณ์หลากหลายจากการเล่น เปิดโอกาสให้เด็กเข้าถึงทุกส่วนในพื้นที่ได้มากที่สุด ได้สัมผัสและเรียนรู้ผ่านการเล่นในสิ่งแวดล้อมนั้นๆ และกระตุ้นการเรียนรู้ของเด็ก เช่น การเคลื่อนไหวร่างกาย การทรงตัว ทักษะทางสังคม เรื่องการอยู่ร่วมกับคนอื่น รู้จักควบคุมตัวเอง ต้องตัดสินใจ ฝึกความกล้าแสดงออก ใช้ความคิดสร้างสรรค์ รู้จักคิดวิเคราะห์ ฝึกการสังเกต คิด แก้ไขปัญหา ฯลฯ

**“สิ่งแวดล้อมในการเล่นที่ดีนั้น
ไม่ได้หมายความถึงสถานที่ที่มีแต่ของเล่นที่มีราคาแพง”**

ลักษณะของสภาพแวดล้อม ในพื้นที่การเล่น

พื้นที่การเล่นชั่วคราว

จัดขึ้นเพื่อใช้งานเพียง
แค่ชั่วโมงเดียว สองสามวัน
หรือ หลายอาทิตย์
ซึ่งองค์ประกอบต่างๆ
จัดขึ้นเพื่อตอบสนอง
การใช้งานในพื้นที่เล่นทันที

- เช่น - มุมการเล่นกับ
ฟองสบู่ยักษ์
- มุมศิลปะประดิษฐ์
- มุมการแต่งกาย
แฟนตาซี

พื้นที่การเล่น กึ่งถาวร

ลักษณะพื้นที่การเล่น
จะมีอายุการใช้งาน 2-3 ปี
ซึ่งอาจมีการปรับปรุงใหม่
ทั้งหมด เพื่อตอบสนอง
ต่อการเล่นหรือมาจาก
ความต้องการของเด็กๆ

เช่น บ้านบนต้นไม้
เวทีการแสดง
ชิงช้าแขวนระหว่างต้นไม้

เช่น ลานปูนอเนกประสงค์
สิ่งก่อสร้างด้วยปูน

พื้นที่การเล่นระยะยาว

มีส่วนประกอบโครงสร้าง
พื้นฐานสำหรับสภาพแวดล้อม
การเล่น ซึ่งจะเป็นรากฐาน
ของสภาพแวดล้อม ในปีแรก
ควรพิจารณาภาพรวม
ที่จะเกิดขึ้นทั้งหมด
ในอนาคตเพื่อให้มีพื้นที่ตาม
ธรรมชาติรอบๆ พื้นที่การเล่น

- ควรคำนึงถึงการใช้งาน
ในระยะยาว
- เลือกทำเลที่ตั้งอย่าง
รอบคอบเพราะเด็กต้อง
เล่นไปอีกหลายปี
การเปลี่ยนแปลงต่างๆ
อาจก่อให้เกิด
ค่าใช้จ่ายจำนวนมาก

ข้อควรคำนึงถึงในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในการเล่นสำหรับเด็ก

- **เด็กต้องรับประสาทสัมผัสทั้ง 5** ในการจัดกิจกรรมกระตุ้นประสาทสัมผัส เช่น การสัมผัสพื้นผิวที่แตกต่างกัน การมองเห็นสี แสง การไต่กลิ้ง การรู้รส การฟังเสียง เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาสมองของเด็ก
- **ความท้าทายมีการผจญภัย** ควรเลือกรูปแบบที่กระตุ้นให้เด็กได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ท้าทาย สนุกสนานแต่ไม่เป็นอันตราย มีระดับความยากง่ายตามความสามารถและศักยภาพของเด็ก ต้องมีความสมดุลระหว่างความต้องการของเด็กกับความเหมาะสม และคำนึงถึงความปลอดภัย
- **มีความปลอดภัย** ต้องประเมินความเสี่ยงอย่างสม่ำเสมอ มั่นใจได้ว่าปลอดภัย เด็กต้องได้เคลื่อนไหวร่างกาย อย่างสมดุลระหว่างความต้องการที่จะกระตุ้นให้เด็กได้รับประโยชน์ที่เอื้อต่อพัฒนาการของเด็ก
- **มีความยืดหยุ่น** เนื่องจากความต้องการของเด็กบางคน มักมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของสถานที่เล่น สิ่งแวดล้อม รวมถึงอุปกรณ์ในการเล่น บางลักษณะควรจะเป็นสิ่งที่กระตุ้นที่ใหม่ที่ไม้อาจคาดการณ์ได้ ในขณะที่บางส่วนยังต้องการให้ยังคงไม่เปลี่ยนแปลงเพื่อความคุ้นเคย
- **ความหลากหลายกระตุ้นให้ก่อเกิดจินตนาการ** เด็กๆ ควรได้สัมผัสการเล่นที่หลากหลาย สิ่งแวดล้อม การเล่น บางลักษณะควรเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ก่อเกิดจินตนาการ และการผ่อนคลาย
- **สร้างการมีส่วนร่วม** เด็กและผู้ใหญ่ต้องร่วมมือกันให้โอกาสกันและกัน มีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ ตั้งแต่การเริ่มต้นวางแผน รวมถึงระดมความต้องการของเด็ก และการออกแบบต่างๆ และการลงมือปฏิบัติจริงเด็กๆ จะเกิดความเป็นเจ้าของ ช่วยดูแลรักษาต่อไป
- **ของเล่น** อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เสริมทักษะและพัฒนาการต่างๆ เด็กได้เรียนรู้การเล่นที่ใช้วัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่นที่หลากหลายในการทำงานของเล่นที่เป็นภูมิปัญญา ถ่ายทอดมาถึงลูกหลานในยุคปัจจุบัน (เช่น มีผู้เฒ่าผู้แก่มาสอนเด็กๆ สานปลาตะเพียน, เดินกะลา ฯลฯ)
- **มีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง** รวมถึงในการให้คำปรึกษาและชั้นลงมือปฏิบัติ เช่น การก่อสร้าง งานช่าง ต่างๆ ควรมีบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น วิศวกร, นักศิลปะ, ช่างไม้, ช่างปูน, นักดนตรี, นักพัฒนาการเด็ก, นักจิตวิทยา ฯลฯ

ที่มา : ปวณิศรา จันทวิเทศ และ กรรณภรณ์ สอนสมฤทธิ (บรรณาธิการ) (2552)
เล่น...เพื่อสร้างโลกเป็นสุข หน้า 38 - 58

3D พัฒนาการเด็ก

ขณะที่เด็กเยาวชน เป็นวัยแห่งการเรียนรู้ แต่สภาพแวดล้อมรอบตัวกลับเต็มไปด้วยพิษภัยมากมายรายรอบ ผลการสำรวจวิจัยหลายชิ้น พบว่าเด็กของเราท่วย เข้าถึงพื้นที่เสี่ยงที่สร้างทุกขภาวะ ได้ง่ายตายเพียงแค่ว่าทำออกจากบ้าน ก็จะเข้าถึง ร้านเหล้า ร้านเกม แหล่งพนัน ล้อลามก แหล่งบันเทิงเรีงรมย์ ฯลฯ หรือ บางทีในบ้านเองก็มีความเสี่ยงอยู่ด้วย

เพราะนั่นเป็นเพียง “พื้นที่กายภาพ” ที่เสี่ยง ยังไม่นับรวมถึง “พื้นที่สื่อ” ที่อยู่บนจอโทรทัศน์ ในมือถือ ที่อยู่ในบ้าน ในโรงเรียน ของเด็ก รวมถึงสื่อบุคคลที่ใกล้ชิดครอบครัวที่เป็นสื่อที่มีความสำคัญต่อความคิดและเป็นแบบอย่างของเด็กเยาวชนทั้งด้านบวกและลบ ในการสร้างปัจจัยแวดล้อมในเชิงบวกและเชิงสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้น จึงเป็นพลังที่จะปกป้องให้เด็กเติบโตอย่างเข้มแข็ง ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมทางลบที่มีอยู่มากมาย ซึ่งกลยุทธ์หรือแนวทางที่สำคัญและมีพลัง ก็คือ การใช้ยุทธศาสตร์ 3 ดี **สื่อดี พื้นที่ดี ภูมิดี**

- **สื่อดี** หมายถึง สื่อที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ที่นำไปสู่การดำรงชีวิตที่ดี มีสุขภาพ เช่น สื่อศิลปวัฒนธรรม เช่น ดนตรีพื้นบ้าน นิทานพื้นบ้าน หุ่นเงา สื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาษาถิ่น ขนม อาหารพื้นบ้าน ของเล่นพื้นบ้าน ตำนาน ประวัติศาสตร์ สื่อที่เป็นบุคคล ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน สื่อกิจกรรมสร้างการเรียนรู้ เช่น ค่าย กิจกรรมการละเล่นต่างๆ เป็นต้น และยังรวมถึงสื่อออนไลน์สมัยใหม่ สื่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคม รวมถึงสื่อกิจกรรมในระดับต่างๆทั้งในระดับครอบครัว โรงเรียนและชุมชน

- **พื้นที่ดี** หรือ พื้นที่สร้างสรรค์ หมายถึง พื้นที่ในเชิงกายภาพและพื้นที่ในลักษณะอื่นๆเช่น พื้นที่สื่อ พื้นที่ทางสังคม ฯลฯ ซึ่งเด็กเยาวชน หรือทุกคนมีส่วนร่วมในการออกแบบและสร้างขึ้นมา และสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกัน เป็นพื้นที่ทำให้เกิดความสุข มีการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น เสริมพลังทางบวกให้กับตนเอง ครอบครัว และชุมชน เป็นพื้นที่ปลอดภัยและสันติ พื้นที่ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และการเติบโตทางความคิดของทุกคน ซึ่งคือ “ปัญญาภายใน”

- **ภูมิดี** หมายถึง ภูมิปัญญาในการฉลาดรู้ ซึ่งหมายถึง การเท่าทันสื่อ เท่าทันตัวเอง เท่าทันสังคม มีทักษะในการคิด วิเคราะห์อย่างมีวิจารณ์ญาณ อันจะเป็นภูมิคุ้มกัน ในตัวเอง ครอบครัว และชุมชน ในการป้องกันภัยรอบด้านและสามารถจัดการกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ คำว่า “ภูมิดี” ยังหมายถึง การใช้ภูมิปัญญาของทุกฝ่ายในชุมชน ในการมีส่วนร่วมปกป้องดูแลและสร้างชุมชนร่วมกัน มีความมั่นใจและภูมิใจในเอกลักษณ์ของตน และของชุมชน

เราสามารถใช้กระบวนการ ค้นหาพื้นที่ 3 ดี ในทุกๆที่ ทั้งที่บ้าน ศูนย์เด็กเล็ก โรงเรียน ชุมชน สังคม เพื่อมาออกแบบและสร้างสรรค์ให้เกิดการเรียนรู้ของเด็กและช่วงวัย แต่หัวใจหลักคือ ให้เด็ก ได้ “ เล่น เรียนรู้ ริเริ่ม ร่วมทำ และแบ่งปัน ” โดยใช้สื่อและพื้นที่สร้างสรรค์เป็นเครื่องมือ โดยอาศัยภูมิปัญญาของชุมชน และสร้างภูมิปัญญาให้เกิดภายในตัวเด็ก

สร้างเมือง 3 ดี สู่การสร้างพลเมืองเด็ก

พัฒนาเด็ก และเยาวชน

เพื่อเป็นพลเมืองต้นรู้ มีสุขภาวะ ภูมิใจในตนเอง และรับผิดชอบต่อสังคม

เมื่อเด็กเติบโตในเมือง 3 ดี

ทุกคนมีโอกาสได้รับและใช้สื่อรวมทั้งสร้างสื่อที่เหมาะสมและมีประโยชน์ต่อตนเอง ต่อชุมชนและสังคม

สื่อดี

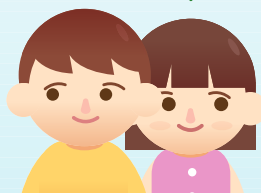
พื้นที่ดี

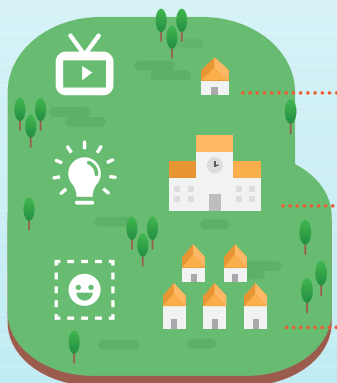
ทุกคนมีทักษะคิด วิเคราะห์ สร้างภูมิคุ้มกันให้เท่าทันสื่อเท่าทันตนเอง เท่าทันสังคม โดยใช้ภูมิปัญญาของทุกฝ่ายในชุมชน ปกป้องดูแล และสร้างชุมชนร่วมกัน

ภูมิดี

ทุกคนมีส่วนร่วมในการออกแบบและสามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่ร่วมกัน เป็นพื้นที่ได้เรียนรู้ มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สร้างพื้นที่ที่เสริมคุณค่า และพลังให้กับตนเอง ครอบครัว เป็นพื้นที่สร้างสำนึกร่วมของชุมชน

ครอบครัว

พ่อแม่ ลูก ใช้เวลาร่วมกันในการรับสื่อ สร้างสื่อดีๆ ในครอบครัวด้วยตัวเอง เปิดพื้นที่ในบ้านให้มิกิจกรรมดีๆ ร่วมกัน

โรงเรียน

เด็กได้มีส่วนร่วมสร้างสื่อด้วยตนเอง โรงเรียนมีหลักสูตรเรียนรู้การใช้สื่ออย่างชาญฉลาด มีพื้นที่ให้เด็กได้คิดวิเคราะห์ แสดงออก

ชุมชน

คนในชุมชนช่วยกันส่งเสริมให้มีสื่อดีๆ เด็กได้เรียนรู้ชุมชน และเผื่อระวังสื่อไม่ดีที่เข้ามาภายในชุมชน มีพื้นที่สาธารณะ เพื่อคนทุกกลุ่มทุกวัย

จากเด็ก...สู่พลเมืองที่มีส่วนร่วม

มีทักษะการเรียนรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ แก้ปัญหาเป็น ปรับตัวได้

มีทักษะในการดำรงชีวิต รู้จัก และเข้าใจผู้อื่น มีการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม

มีจิตสำนึกต่อโลก ช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ

ใช้สิทธิเสรีภาพในวิถีแบบประชาธิปไตยด้วยความตระหนักต่อสังคม

รู้เท่าทันสื่อ ใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์

www.childmedia.net

“ สร้างพลเมืองเด็กด้วยเมือง 3 ดี ”

อิทธิพลสื่อ

คู่มือสามัญประจำบ้านของครอบครัว
เพื่อการรับสื่ออย่างสร้างสรรค์

ผลร้ายจากสื่อไม่เหมาะสม

มูมมองผิดๆ ต่อตนเองและผู้อื่น

ผู้หญิงมองรูปแบบเรื่องความสวยงาม ทำให้เกิดความเคารพตัวเองต่ำ ในขณะที่เด็กผู้ชายมองรูปแบบตัวละครในบทแอคชั่นรุนแรง

รู้เรื่องเพศก่อนวัย

เด็กคุ้นชินกับเรื่องเพศ นำไปสู่พฤติกรรมทางเพศก่อนวัยอันควร และไม่ปลอดภัย

ก้าวร้าว รุนแรง

สื่อกระตุ้นให้เกิดความก้าวร้าวและเข้าใจผิดว่าเป็นเรื่องปกติ

อิทธิพลจากโฆษณา

ส่งผลต่อพฤติกรรมบริโภคและสร้างแนวคิดวัตถุนิยมเกินความจำเป็น

ผลกระทบต่อการใช้ชีวิต

สื่อสามารถสร้างการเรียนรู้ได้ แต่ถ้ามากเกินไปจะกระทบต่อการใช้ชีวิต

นอนดึก ขาดการออกกำลังกาย
ขาดปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

ความสามารถในการอ่านลดลง
เนื่องจากไม่ได้รับการฝึกฝน

ไม่ได้ร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริม
ความรู้และคิดสร้างสรรค์

ทำให้เด็กห่างหายจากกิจกรรม
และพฤติกรรมที่มีประโยชน์อื่นๆ

คำแนะนำสำหรับพ่อและแม่

เวลาในการใช้สื่อ

เด็กเล็กไม่เกิน 30 นาที/วัน
เด็กโตไม่เกิน 2 ชั่วโมง/วัน

ใช้สื่อร่วมกัน

ร่วมพูดคุยกับเด็กถึงเรื่อง
สื่อที่ได้รับ

กิจกรรมต่อเนื่องหลังใช้สื่อ

ชวนเด็กๆ ทำกิจกรรมสร้างสรรค์
ต่อยอดจากการชมสื่อ
และสร้างกิจกรรมทางเลือก
อื่นๆ นอกจากใช้สื่อ

เลือกสื่อให้เหมาะกับวัยเด็ก

ไม่ปล่อยให้เด็กใช้สื่อตามลำพัง
ให้เด็กได้รับสื่อสร้างสรรค์
และหลากหลาย

ชวนเด็กออกไปเล่นกลางแจ้ง

ช่วยกันเป็นหูเป็นตา

คุยกับเด็กให้เฝ้าระวังอันตราย
ของสื่อที่ไม่เหมาะสม

เป็นตัวอย่างที่ดี

ผู้ใหญ่เป็นตัวอย่างที่ดีใน
การใช้สื่อ ไม่ติดสื่อเสียเอง

สังเกตเด็กๆ

ว่าเด็กมีความสุข ความสนใจ
และปฏิบัติต่อบทสื่อ ซึ่งจะมีความ
แตกต่างในแต่ละช่วงวัย ชวนเด็ก ๆ
พูดคุยแลกเปลี่ยนมุมมอง

ฝึกตั้งแต่เล็กให้เด็กแยกแยะ

โลกของความจริงและจินตนาการ
ฝึกการแยกแยะอันไหนคือ รายการ
อันไหนคือ โฆษณา

เด็กเล็กไม่ควรดูทีวีและติดมือถือ

www.childmedia.net

“ สื่อมีทั้งประโยชน์และโทษ ควรเลือกสื่อที่เหมาะสมกับเด็ก ”

อ้างอิง: บทความ "ทำไมเด็กจึงจำเป็นต้องรู้หนังสือ?" หนังสือ รู้ทันสื่อ (2554)

เท่าทันสื่อ

รู้ทันสื่อ เป็นทักษะและความสามารถในการ “ใช้สื่ออย่างรู้ตัว ใช้สื่ออย่างตื่นตัว สร้างสรรค์สื่อได้”

• สื่อสร้างความเป็นจริง

ข้อมูลที่ได้รับจากสื่ออาจไม่ได้เป็นเรื่องจริงเสมอไปแต่ถูกสร้างขึ้น ตีความ และสรุปโดยผู้ผลิตสื่อ จนทำให้ผู้รับสารเชื่อว่าเป็นความจริง

• สื่อมีการประกอบสร้างขึ้น

การนำเสนอของสื่อไม่ได้สะท้อนความจริงทั้งหมด หากทว่ามี การประกอบสร้างด้วยการใช้เทคนิคของภาพ หรือสร้างจากจินตนาการ

• ผู้รับสารสามารถต่อรองความหมายของสื่อ

หลากหลายความคิด หลายเชื้อชาติ ต่างวัฒนธรรม การรับสาร หรือสื่อเดียวกันของแต่ละคน อาจเข้าใจ หรือตีความหมายต่างกัน

เข้าใจสื่อได้ ก็ใช้สื่อเป็น

• สื่อมีนัยทางการค้าแฝง สร้างค่านิยม

การผลิตสื่อส่วนใหญ่เป็นธุรกิจ เช่น รายการบันเทิง โฆษณา มีอิทธิพลอย่างมากในการซื้อสินค้า รวมทั้งถ่ายทอดค่านิยมบางอย่างของผู้ผลิตผ่านสื่อทางตรง ทางอ้อม

• รูปแบบและเนื้อหาของสื่อมีความสัมพันธ์กัน

การใช้สื่อต่างประเภทเพื่อสื่อสารเรื่องเดียวกัน ความหมายที่ออกมาย่อมแตกต่างกัน หรือแม้แต่สื่อประเภทเดียวกันยังมียุรูปแบบการนำเสนอแตกต่างกัน

• สื่อแต่ละประเภทมีรูปแบบทางสุนทรียภาพเฉพาะตัว

การเข้าใจสื่อไม่ได้เพียงแต่ตีความหมายของสาร หรือนัยต่างๆ ที่อยู่ในสังคม แต่ยังหมายถึง การรู้จักชื่นชมกับสุนทรียภาพต่างๆ ในสื่อด้วย

• สื่อมีนัยทางสังคมและอุดมการณ์ทางการเมือง

สื่อมีอิทธิพลอย่างมากในทางการเมือง และสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สื่อจึงถูกใช้เป็นเครื่องมือโดยเจ้าของสื่อ หรือผู้ใช้สื่อ

บอกตัวเอง...บอกคนอื่นให้ทันสื่อ

ลองตั้งคำถามกับตัวเอง ตั้งคำถามกับสื่อ ตั้งคำถามกับความเป็นจริงในสังคม และชวนคนใกล้ตัวช่วยคิด บอกต่อไปยังคนไกลตัว

โรงเรียน

ปลูกฝังทักษะเท่าทันสื่อให้เด็ก รู้จักสังเกต คิด วิเคราะห์ ตั้งคำถามเกี่ยวกับสื่อที่ได้รับในแต่ละวัน ให้เด็กได้ผลิตสื่อสร้างสรรค์

ครอบครัว

สร้างทักษะเท่าทันสื่อให้กับเด็ก ผ่านการพูดคุยและใช้สื่อร่วมกัน

ชุมชน

คนในชุมชนร่วมกันวิเคราะห์สื่อ และเฝ้าระวังป้องกันคนในชุมชนจากสื่อร้าย และสร้างสรรค์สื่อดีของชุมชน

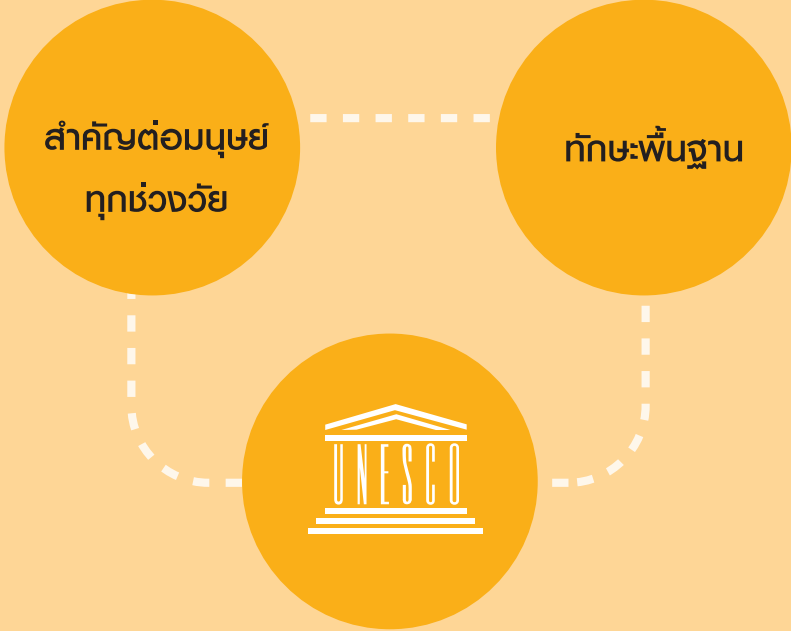
www.childmedia.net

“ ใช้สื่ออย่างเข้าใจ สร้างเครือข่ายเท่าทันสื่อ ”

มหัตถุทธยัแห่งการอ่าน

คุณค่าและความสำคัญของการอ่าน

“

องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) ประกาศให้การเรียนรู้หนังสือเป็นสิทธิมนุษยชน เป็นพลังแห่งศักดิ์ศรี เป็นพื้นฐานความเข้มแข็งของสังคม และเป็นฐานรากของพัฒนาที่ยั่งยืน นำไปสู่การพัฒนารุดหน้าทุกด้าน ตั้งแต่เรื่องการดูแลสุขภาพ ความปลอดภัยด้านโภชนาการ การจัดการความยากจน และการสร้างเสริมงานทำที่เหมาะสม เพราะการอ่านเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญ ในการแสวงหาความรู้ ผู้อ่านจะเกิดจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ สร้างเสริมสติปัญญา ทำให้เกิดศักยภาพในการทำความเข้าใจ กับปรากฏการณ์ที่ซับซ้อน ช่วยหนุนเสริมการสร้างสุขภาวะ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม

”

การอ่านกับการพัฒนาทักษะภาษา และความคิดในเด็กปฐมวัย

เด็กๆเริ่มมีพัฒนาการทางภาษาตั้งแต่แรกเกิด

ช่วงวัย 0-2 ปี

เด็กจะเริ่มฟังและพูด เริ่มสะสมคำศัพท์

ช่วงวัย 3-4 ปี

จะฝึกเรียบเรียงประโยค ถ่ายทอดภาษา
แม่นยำมากขึ้นเรื่อยๆ ภาษาที่เกิดขึ้น
ครั้งแรกๆเป็นภาษาที่ไม่ได้แสดงถึงความคิด

เมื่อเด็กมีพัฒนาการมากขึ้น
ความคิดกับภาษาจะเริ่มมีความสัมพันธ์กันมากขึ้น
ความคิดจะแสดงออกผ่านภาษา ขณะเดียวกัน ภาษาที่แสดงออกมา
ก็จะมีความเป็นเหตุเป็นผลมากขึ้น
การอ่านเป็นเครื่องมือที่ช่วยพัฒนาทักษะทางภาษา
จึงนำไปสู่การพัฒนาทางความคิด

3D สร้างสุขจากการอ่าน

D1. สื่ออ่านที่ดี

เลือกหนังสืออย่างไรให้ถูกใจและพัฒนาเจ้าตัวเล็ก
แบ่งตามลักษณะการเล่าเรื่องด้วยภาพ
ประเภทของหนังสือ

1 หนังสือที่มีภาพอย่างเดียว

2 หนังสือที่ภาพมีความสำคัญ มากกว่า คำ-ข้อความ

3 หนังสือที่คำและภาพ มีความสำคัญเท่าๆกัน

แบ่งประเภท ตามเนื้อหา

1. หนังสือที่นำเสนอความคิดรวบยอด (Concept Book) จะชักชวนให้เด็กๆ ได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ เช่น รูปร่าง รูปทรง สี สิ่งของ รวมถึงตัวอักษร ตัวเลข คู่ตรงข้าม เช่น บน-ล่าง , สว่าง-มืด โดยผูกโยงเป็นเรื่องราว เหมาะสำหรับเด็กเล็ก

2. หนังสือนิทานภาพ (Picture Story Book) เป็นหนังสือที่เป็นเรื่องเล่า หรือ นิทานสำหรับเด็ก อาจเป็นเรื่องจริง (fact) หรือเรื่องแต่ง (fiction) หรือเป็นประวัติของบุคคลต่างๆ

3. หนังสือประเภทให้ข้อมูล (Information Book) เป็นหนังสือภาพเชิงสารคดี เช่น ร่างกาย สิ่งประดิษฐ์ต่างๆ ฯลฯ

แบ่งประเภทตามอายุของเด็ก

0-18 เดือน

หนังสือสำหรับเด็กวัยทารก (Baby Book)
: มักทำจากวัสดุที่ทนทาน มีความปลอดภัย
และทำความสะอาดได้ เพราะเด็กอาจจับ
กัด เอาเข้าปาก เช่น หนังสือผ้า
หนังสือฟองน้ำ หนังสือไวนิล ฯลฯ

1-3 ปี

หนังสือสำหรับเด็กวัยเตาะแตะ
(Toddler Book)
เป็นหนังสือภาพที่มีเรื่องราวง่ายๆ
นำเสนอความคิดรวบยอด
แนะนำให้รู้จักเรื่องที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน
เช่น สี รูปทรงของวัตถุ ของใช้ ฯลฯ

4-6 ปี

หนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน
(Preschool Books)
ส่วนใหญ่เป็นหนังสือนิทานภาพ
(Picturestory Books) มีโครงเรื่องง่ายๆ
ไม่ซับซ้อน แนวคิดของเรื่อง (Concept)
มีเพียงประเด็นเดียว เป็นแนวคิดที่เด็ก
สามารถเข้าใจได้
ตัวอักษรพิมพ์ขนาดใหญ่ เห็นชัดเจน
เช่น ขนาด 22 pt
และใช้อักษรแบบมาตรฐาน

D2. พื้นที่อ่านที่ดี

พื้นที่สร้างสรรค์การอ่าน

มีทั้งพื้นที่ด้านกายภาพและพื้นที่การจัดกิจกรรม

ออกแบบและจัดให้มีมุมการอ่าน :

จัดมุมสบายๆ มีเบาะนั่ง หมอนอิง เสื่อปูพื้น อุปกรณ์เล่านิทาน ตกแต่งสวยงาม ฯลฯ ออกแบบการจัดวางโซฟารูปหนังสือ เพื่อกระตุ้นความสนใจให้เด็กๆ ได้หยิบจับ เลือกหนังสือที่พึงพอใจได้สะดวก สถานที่ชวนอ่าน พื้นที่การอ่าน อาจเป็นพื้นที่นอกห้องเรียนบ้าง เช่น ใต้ร่มไม้ สนามเด็กเล่น ฯลฯ” เพื่อให้เด็กๆ ได้มีประสบการณ์ที่ได้มีความสุขกับการอ่าน อาจพาเด็กไปเยี่ยมชม-เข้าร่วมกิจกรรมที่ห้องสมุดโรงเรียน, ห้องสมุดสาธารณะ หรือพาเด็กไปร้านหนังสือ เปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการเลือกซื้อหนังสือที่ตัวเองชอบ

-💡- จัดเวลาอ่านหนังสือให้เด็กฟัง :

กำหนดให้มีเวลาอ่านหนังสืออย่างสม่ำเสมอ การอ่านหนังสือให้เด็กฟัง ช่วยกระตุ้นระบบประสาทสมอง (neural pathways) ของเด็ก หน่วยงานด้านกุมารแพทย์ของอเมริกา แนะนำให้พ่อแม่ หรือผู้ดูแลเด็กอ่านหนังสือให้เด็กฟัง ตั้งแต่อายุประมาณ 6 เดือน ซึ่งเป็นช่วงที่เด็กเริ่มสนุกกับการดูภาพหนังสือจนเด็กโตถึงวัยประถมศึกษา ที่เด็กมีความต้องการเนื้อหาที่สร้างแรงบันดาลใจในชีวิต ภาษาของเด็กเล็กจะเพิ่มพูนอย่างรวดเร็วจากการเริ่มพูดได้เพียงไม่กี่คำ ในช่วงที่เป็นทารก สู่การพูดได้ถึง 3,000 คำ เมื่ออายุประมาณ 5 ขวบ และจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น หากได้ใช้หนังสือเป็นเครื่องมือ

เทคนิคการอ่านสร้างสุข

สร้างความคุ้นเคยกับภาพและเรื่องราว
ด้วยเทคนิคพื้นฐานที่จำเป็นดังนี้

เริ่มด้วย อ่านชื่อเรื่อง

ชื่อผู้เขียน ผู้แปล(ถ้ามี) ผู้จัดทำภาพ
ที่แสดงไว้บนปกหนังสือ เพื่อให้เด็กรู้ว่า
หนังสือแต่ละเล่มมีชื่อเรียกที่ต่างกัน

อาจพูดคุยถึง ภาพหน้าปก

เพื่อกระตุ้นให้รู้จักตัวละคร
หรือเนื้อหาคร่าวๆในเล่ม

การจับหนังสือ :

ให้เป็นไปตามถนัด แต่ควรให้เด็กเห็นภาพ
ที่ปรากฏทั้งหมดในแต่ละหน้า
มือและนิ้วผู้อ่านไม่บดบังภาพ

การอ่าน :

อ่านด้วยจังหวะพอดีๆ
ไม่ช้าหรือเร็วเกินไป
ออกเสียงให้ชัดเจน
น้ำเสียงเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง
การบรรยายควรอ่านแบบถ่ายทอด
ความรู้สึกตามเนื้อหา คำคล้องจอง
ควรเพิ่มระดับเสียงสูงต่ำตามจังหวะจะโคน
หนังสือที่มีบทสนทนา
ควรมีเสียงกลมกลืนกับตัวละคร
เช่น เสียงตกใจ เสียงคำราม

สร้างบรรยากาศการอ่าน

มีเทคนิคอื่นๆ ที่สามารถเลือกใช้สลับปรับเปลี่ยนตามจังหวะและโอกาส เพื่อให้เด็กๆ มีความสุข สนุกสนาน และมีความทรงจำที่ดี เช่น

- 1.อ่านจากต้นจนจบโดยไม่หยุดเลย : หนังสือภาพสำหรับเด็ก ได้รับการออกแบบมาอย่างพิถีพิถัน ทั้งคำและภาพ การอ่านต่อเนื่องโดยไม่ต้องหยุดอธิบาย จะทำให้ได้รสชาติของภาษา ทำให้เด็ก เข้าถึงจังหวะของเรื่องอย่างต่อเนื่อง
- 2.อ่านไปคุยไป : อาจหยุดอ่านบางช่วง เพื่ออธิบายจุดเข้าใจยาก หรืออาจกระตุ้นการตอบสนอง ของเด็กๆ ในช่วงสั้นๆตามความเหมาะสม เพื่อให้เด็กสนใจติดตามเรื่อง
- 3.อ่านไป ฟีกทักซะไปด้วย : หนังสือบางเล่มมีคำซ้ำๆ บางเล่มให้เด็กโต้ตอบ นับเลขนับจำนวน เมื่ออ่านทั้งเล่มให้เด็กฟังจนจบแล้ว เพื่อกระตุ้นให้เด็กๆสนุก และมีส่วนร่วมในการย้อนกลับมา อ่านรอบใหม่ อาจหยุดให้เด็กเติมคำที่หายไปจากจังหวะนั้นๆ
- 4.อ่านแล้วเปลี่ยนตอนจบ : ลองให้เด็กจินตนาการ ลองคิดตอนจบใหม่ด้วยการเปลี่ยนเรื่อง หรือ แก้ปัญหาที่ต่างไปจากการเล่าเรื่องในหนังสือ เทคนิคนี้ เด็กปฐมวัยตอนปลายจะรู้สึกสนุกที่ได้ แสดงความคิดเห็น และแสดงความรู้สึกทั้งต่อเนื้อเรื่องและภาพ

เทคนิค พิกเจอร์ วอล์ค (Picture Walk)

การแนะนำหนังสือเบื้องต้น

มีวัตถุประสงค์ เพื่อจุดประกายความสนใจให้เด็กได้เชื่อมโยงภาพและเรื่องราวที่เห็นกับประสบการณ์ของตัวเอง เด็กจะคาดเดาลึกลับที่จะเกิดขึ้น ทำให้สนใจถ้อยคำในเรื่องที่กำลังอ่านมากขึ้น โดยนำภาพในหนังสือ มาพูดคุยกันก่อนที่จะเริ่มอ่าน เช่น เมื่อเด็กเลือกหนังสือที่สนใจได้แล้ว กระตุ้นด้วยการพูดคุย เช่น

ชี้ชวนเด็กดูภาพหน้าปก
ถามว่า หนูเห็นอะไรบนปกบ้าง
หนูคิดว่าหนังสือเล่มนี้น่าจะเป็น
เรื่องเกี่ยวกับอะไร

กระตุ้นให้เด็กเปิดดูภาพแต่ละหน้า
ชวนพูดคุยด้วยคำถามประเภท
ใคร อะไร เมื่อไร ที่ไหน ทำไม เช่น
“หนูว่ากระต่ายกำลังทำอะไร”
“หนูว่าต่อไปจะเกิดอะไรขึ้น”

ถ้าเด็กยังไม่ตอบหรือให้ข้อมูลใดๆ
กับภาพ อาจต้องชี้แนะ เช่น ครูว่า
กระต่ายต้องกำลังทำอะไรอยู่แน่เลย

อธิบายความหมายของคำบางคำ
ที่คิดว่ายากเกินไปสำหรับเด็ก

พยายามเชื่อมเรื่องราวในหนังสือ
เข้ากับประสบการณ์เด็ก

เมื่อจบกระบวนการฯ อ่านเรื่องทั้งหมดให้เด็กฟัง
โดยไม่ต้องหยุดเพื่ออธิบาย

หลังอ่านนิทานภาพจบ ชวนพูดคุยเพื่อสะท้อนอีกครั้ง “ตอนนี้หนูรู้แล้วว่าเกิดอะไรขึ้น เหมือนที่
หนูคิดไว้ไหม ทำไมเจ้ากระต่ายทำแบบนั้น” ฯลฯ การตอบของเด็กไม่มีข้อถูกหรือผิด เหตุผลที่สนับสนุน
ให้มีการใช้เทคนิค พิกเจอร์ วอล์ค เพราะพบว่า เด็กจะสนใจเรื่องราวมากขึ้นเมื่อเขามีส่วนร่วม
เรียนรู้คำ และทำความเข้าใจภาพมากขึ้น เด็กได้ใช้จินตนาการและเรียนรู้โครงสร้างของการเล่าเรื่อง
และรู้สึกว่าการนี้มีชีวิตชีวา เพราะได้นำเปรียบเทียบกับชีวิตตนเอง

D3. กุณิฉี : เชื่อมโลกหนังสือ สร้างกุณิฉีชีวิต

เมื่ออ่านหนังสือจบ ควรมีช่วงเวลาคุย แลกเปลี่ยน ให้เด็กๆมีโอกาสพูดคุยถึงความประทับใจ แสดงความรู้สึกต่อตัวละคร และอาจบูรณาการเรื่องราวจากหนังสือสู่กิจกรรมอื่นๆ ที่ออกแบบขึ้นในแต่ละวัน เช่น อ่านหนังสือ “ข้าวไข่เจียวเดี่ยวเดี่ยวอ้อยจ้ง” จบแล้ว ให้เด็กได้มีประสบการณ์ในการทำไข่เจียว,กินข้าวไข่เจียว ฯลฯ สถานที่ชวนอ่าน พื้นที่การอ่าน อาจเป็นพื้นที่นอกห้องเรียนบ้าง เช่น ใต้ร่มไม้ สนามเด็กเล่น ฯลฯ

ภูมิดี : สร้างการอ่านให้อยู่ในวิถีชีวิต

การให้เด็กขุสัฒนพัสการอ่าน เด็กๆจะมีทักษะชีวิตหลากหลายด้าน มากไปกว่าการอ่านออกเขียนได้ เช่น

- กระตุ้นจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

- กระตุ้นเซลล์สมอง ให้แตกแขนงออกไปมาก ยิ่งมากยิ่งฉลาด เพราะในช่วงปฐมวัยที่สมองของมนุษย์เจริญเติบโตสูงสุดถึง 80%

- มีสมาธิ จดจ่อ

- สร้างสัมพันธภาพ สร้างความรักความผูกพัน ความไว้วางใจ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของความเกื้อกูลทั้งตนเองและผู้อื่น

- ซึมซับแบบอย่างที่ดีงามและบรรทัดฐานของสังคม บ่มเพาะคุณธรรม จริยธรรม ชัดเกลายเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ และเป็นพลังของสังคมในอนาคต

ปัจจัยแห่งความสำเร็จของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ครู

- เห็นความสำคัญของการพัฒนาเด็ก และเข้าใจพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็ก
- มีความสนใจใฝ่รู้ มีความกระตือรือร้น พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
- มีความรู้ความเข้าใจในการออกแบบและจัดพื้นที่ให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นพื้นที่การเรียนรู้ของเด็ก
- มีเทคนิคและวิธีการจัดกิจกรรมให้เด็กมีพัฒนาการสมวัย มีสุขภาวะที่ดี
- เข้าใจ ให้ความสำคัญ และมีเทคนิคให้เด็กมีส่วนร่วม ในกิจกรรมต่างๆ
- เห็นความสำคัญของชุมชนและสามารถสร้างการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่างๆในชุมชนเพื่อพัฒนาเด็ก
- มีเครือข่ายการทำงาน ที่สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้และหนุนช่วยซึ่งกันและกัน
- มีการประเมินผลการเปลี่ยนแปลง

ผู้ปกครอง

- เห็นความสำคัญของการพัฒนาเด็ก อยากให้ลูกหลานมีพัฒนาการสมวัย
- คอยติดตามการดำเนินงานและการเปลี่ยนแปลงของศูนย์พัฒนาเด็ก
- มีส่วนร่วมกับครูในศูนย์พัฒนาเด็ก ที่จะส่งเสริมให้ลูกเกิดการเรียนรู้และมีพัฒนาการ
- ให้ความร่วมมือในการพัฒนาปรับปรุงพื้นที่ สร้างสภาพแวดล้อมที่ดีของศูนย์
- เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆของศูนย์อย่างสม่ำเสมอ
- เชื่อมั่นในบทบาทของตนเองที่จะช่วยพัฒนาศูนย์ได้

เจ้าหน้าที่/องค์กรท้องถิ่น

- ตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัย
- มีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในด้านต่างๆ
- สนับสนุนงบประมาณ ทรัพยากร หรือช่วยจัดกิจกรรมระดมทุน
- จัดสรรพื้นที่ และอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์พื้นที่เรียนรู้สำหรับเด็ก
- ปรับกระบวนการให้การดำเนินงานที่เป็นทางการรวดเร็วขึ้น
- กำหนดงานพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นนโยบายขององค์กรและมีแผนงานรองรับ
- สนับสนุนให้ครูและบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กได้พัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง

เด็ก

- เด็กทุกคน ได้แสดงความคิดเห็น และได้ร่วมลงมือปฏิบัติในกิจกรรมต่างๆของศูนย์
- เด็กที่มีความแตกต่างกัน สามารถเข้าถึงพื้นที่และกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการ ได้โดยไม่ถูกแบ่งแยก
- เด็กได้เข้าถึงประสบการณ์ใหม่ๆ ในพื้นที่การเรียนรู้ที่หลากหลายในศูนย์และชุมชน

ชุมชน

- ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญ ประโยชน์และคุณค่าการเล่นเพื่อพัฒนาสมองและศักยภาพของเด็ก
- ชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กทั้งในศูนย์และในชุมชน
- เกิดพลังชุมชนทำหน้าที่ดูแลรักษา พัฒนาให้พื้นที่เด็กคงอยู่อย่างมีคุณภาพ
- ให้การสนับสนุนพื้นที่ในชุมชน และทรัพยากรสำหรับการเรียนรู้ของเด็ก
- ร่วมถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับครูและเด็ก

ตัวอย่างพื้นที่ดีดี

ลานกิจกรรมกลางแจ้ง

ลานจัดกิจกรรมกลางแจ้ง การจัดพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมให้เด็กๆมีกิจกรรมทางกายเพิ่มมากขึ้น เช่นเด็กได้ฝึกการทรงตัว การฝึกกล้ามเนื้อ เป็นต้น

มุมเล่นทราย เล่นน้ำ

การเล่นทราย เล่นน้ำ เด็กจะสนุกสนานในการใช้จินตนาการของตนเอง
สร้างสรรค์เป็นประติมากรรมชิ้นน้อยใหญ่ จำลองสิ่งต่างๆ จากการก่อทราย
เช่น เล่นจำลองเป็นร้านอาหาร ทำขนมเค้ก ชายกัวยเดี่ยว สร้างเขื่อนกัน
น้ำเป็นชลประทาน ทำอโม่งครัดไฟ สร้างประสาท ฯลฯ เมื่อเด็กเล่นทราย
มักจะใช้เวลาเล่นได้นาน ช่วยฝึกฝนให้เด็กเกิดสมาธิ รวมทั้งในเด็กเล็ก
การเล่นทรายและน้ำ จะทำให้กล้ามเนื้อมัดเล็กที่มือและเท้าแข็งแรง

มุมนิทานและการอ่าน

คุณค่าของการอ่านช่วยกระตุ้นสมอง สร้างจินตนาการ เสริมสร้างสมาธิ และช่วยฝึกฝนทักษะด้านภาษาและการสื่อสาร ทั้งการฟัง การพูดและการเขียน ในเด็กเล็กชอบฟังนิทานและอ่านออกเสียง เด็กที่โตขึ้นมาชอบอ่านเรื่องราวของนิทานภาพ และนิยายภาพการ์ตูน และเมื่อโตขึ้นจะพัฒนาสู่การอ่านเรื่องสั้น นวนิยาย กิจกรรมที่ส่งเสริมการอ่านเช่น สอนทำหุ่นมือ เล่านิทาน เล่นละคร ทำสมุดบันทึกทำมีอรวมกลุ่มแลกเปลี่ยนพูดคุยวิจารณ์เนื้อหาร่วมกัน

มุมเกษตร ปลูกผัก

มุมเกษตร ปลูกผัก เป็นการให้เด็กได้เรียนรู้จากสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ที่ให้เปิดมุมมองของการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรมเพื่อการเพาะปลูกอันเป็นการทำมาหากินเลี้ยงชีพของบรรพบุรุษ ไม่ว่าจะเป็นการทำนา ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ เพื่อการชิมชั้บถึงวัฒนธรรมอันดีงามและเติบโตภายใต้ธรรมชาติ

มุมมองพัฒนาธรรมและอื่นๆ

กิจกรรมมุมมองเรียนรู้ต่างๆที่ครูจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมสติปัญญา
ความคิดสร้างสรรค์ให้เด็ก เช่น ดนตรี ศิลปะ ภูมิปัญญา เป็นต้น

บรรณานุกรม

เข็มพร วิรุณราพันธ์. (2556) “ปัญหาและแนวโน้มการใช้สื่อโทรทัศน์เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย” ในเอกสารการสอนชุดวิชาบัณฑิตกรรมการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย หน้าที่ 10 หน้า 1-31 นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ชิตินทรีย์ บุญมา และคณะ (2556) คู่มือการจัดการกิจกรรมทางกายเพื่อพัฒนาการเรียนรู้สำหรับเด็กโดยใช้รูปแบบสนามเด็กเล่น โดยใช้หลักการเรียนรู้ของสมองเป็นฐาน กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ

ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์ และ พิรุณ อนวัชศิริวงศ์. (2553). การดูนมทัศนศิลป์แห่งการพัฒนาสมองและการอ่าน.กรุงเทพมหานคร:มูลนิธิเด็ก

ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์ และ พิรุณ อนวัชศิริวงศ์. (2556) “ปรัชญาและรูปแบบกิจกรรมเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย” ในเอกสารการสอนชุดวิชาบัณฑิตกรรมการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย หน้าที่ 11 หน้า 1-60 นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

นิขรา เรื่องดารกานนท์. (2551) . ตำราพัฒนาการและพฤติกรรมเด็ก.กรุงเทพมหานคร :โฮลิสติก พับลิชซิ่ง จำกัด.

ปานิตรา จันทวิเวศ และ กรรณภรณ์ สอนสมฤทธิ. (2552). เล่น...เพื่อสร้างโลกที่เป็นสุข กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก

พรรณพิมล หล่อตระกูล .พัฒนาการทางสมองของเด็ก [http://www. Kidsradioclub.or.th](http://www.Kidsradioclub.or.th) : สืบค้น 21เมษายน 2560.

สุพัตรา คุณหาญจัน. (2556) “การเลือก คัดสรร และการประยุกต์ใช้สื่อเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย” ในเอกสารการสอนชุดวิชาบัณฑิตกรรมการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย หน้าที่ 14 หน้า 1-33 นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ขอขอบคุณ

- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าบม จังหวัดสุรินทร์
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลสรรพยา จังหวัดชัยนาท
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอบต.หนองขาม จังหวัดสุพรรณบุรี
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านไร่ จังหวัดนครสวรรค์
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านปากดง จังหวัดนครสวรรค์
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านสวนหลวง จังหวัดแพร่
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านป่าไม้เนินสะอาด จังหวัดอุดรธานี
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอบต.เกาะขวาง จังหวัดจันทบุรี
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กท่าเสา จังหวัดเพชรบุรี
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดดำรงบุล จังหวัดลพบุรี
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวิหารแดง จังหวัดสระบุรี
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านสันโค้ง หมู่ที่ ๑ จังหวัดพะเยา
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านปากคลอง จังหวัดพัทลุง
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสิรินธร บ้านสหกรณ์หมู่ที่ ๖ จังหวัดเชียงใหม่
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านข้าวสูง จังหวัดนครพนม
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลน้ำเกี๋ยน จังหวัดน่าน

สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การสร้างเสริมสุขภาพ

แผนงานสื่อศิลปวัฒนธรรมสร้างเสริมสุขภาพ ดูแลงานด้านทุนอุปถัมภ์สื่อและกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพต่างๆ สื่อพื้นบ้าน สื่อร่วมสมัย สื่อวัฒนธรรม และกิจกรรม มุ่งเน้นเยาวชน ชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงให้กับเยาวชน และชุมชน

แผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน มีบทบาทหน้าที่ในการประสานกลไก นโยบาย และปัจจัยขยายผลจากทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน ให้เอื้อต่อการขับเคลื่อนการสร้างเสริมพฤติกรรมและวัฒนธรรมการอ่านให้เข้าถึงเด็ก เยาวชน และครอบครัว โดยเฉพาะกลุ่มที่ขาดโอกาสในการเข้าถึงหนังสือ และกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษ

สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน ดำเนินงานโดย มูลนิธิส่งเสริมสื่อเด็กและเยาวชน สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน มุ่งมั่นเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กและเยาวชนผ่านกระบวนการใช้สื่อสร้างสรรค์ และการเรียนรู้เท่าทันสื่อ รวมทั้งสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้และมีส่วนร่วมของเด็ก เยาวชนและครอบครัว

การสร้างปัจจัยแวดล้อมในเชิงบวก
และเชิงสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้น
เป็นพลังที่จะปกป้องให้เด็กเติบโตอย่างเข้มแข็ง

ให้เด็กได้เล่น เรียนรู้ ริเริ่ม ร่วมทำ และแบ่งปัน